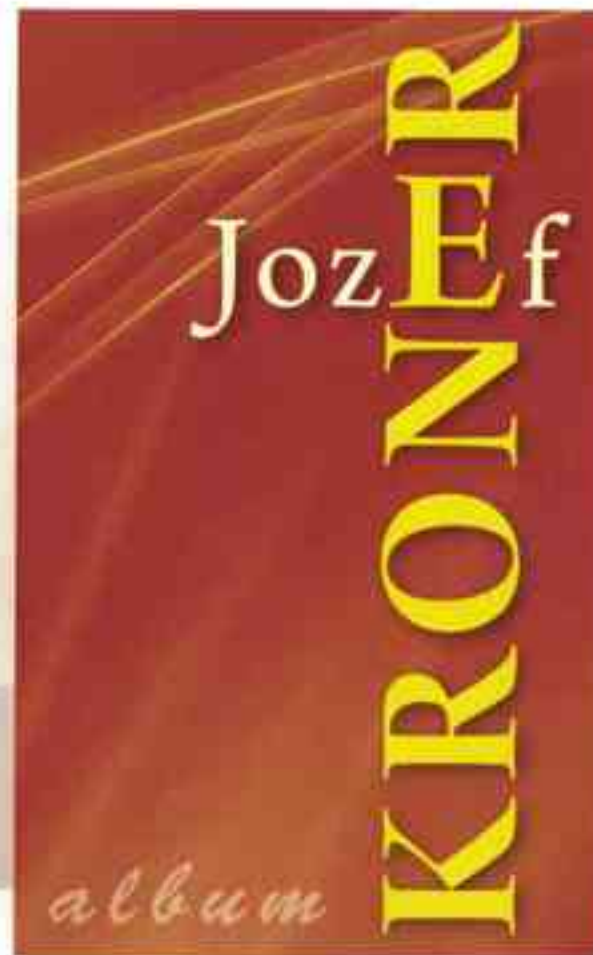

PL-SK
2007-2013

partnerstvom k spoločnému rozvoju

EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJU

10 ROKOV S VAMI
ZILINSKY
samosprávny kraj

PL-SK
2007-2013

partnerstvom k spoločnému rozvoju

EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA

*Projekt spolufinancovaný Európskou úniou z prostriedkov
Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci
Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko - Slovenská republika 2007 – 2013*

Album je vydaný v rámci projektu
„LITERÁRNE REMINISCENCIE“
PL-SR/ZA/IPP/II/103

Názov: JOZEF KRONER - album

Zostavovateľka: Janka Mudříková

Prekladateľ: Igor Husák

Grafický návrh, technické spracovanie a tlač: Kamil Ďurný - Štúdio D, Čadca

Jazyková úprava: Mária Rosinová

Vydala: Kysucká knižnica v Čadci v zriaďovacej
pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja

Rok: 2012

Fotografie: Archív Kysuckej knižnice v Čadci
a Archív literatúry a umenia SNK v Martine

Vydané v edícii, ktorá vznikla v rámci uvedeného projektu:
Albumy významných spisovateľov a publicistov – osobnosti Kysúc a Żywca

KRONER

„herec, spisovateľ“

*Narodil sa 20. 3. 1924 v Staškove.
Zomrel 12. 3. 1998 v Bratislave.*

Rodičia Jozefa Kronera:

*Matka – Mária, svoje rodné meno uvádzala ako Mária Šuša Matto, narodená 9. 4. 1894, zomrela 20. 8. 1975
Otec – Ludovít Kroner, narodený 2. 7. 1891, zomrel 9. 11. 1956, pracoval v štátnych službách pri železnici až do odchodu do dôchodku. Do Staškova prišiel s rodinou v roku 1920. Pracoval tu ako sprievodca a výhybkár.*

„Boli sme kočovná rodina, chodili sme po železničných štáciách, kde otec dostal miesto, a bývali sme v železničných budovách.“ Jozef Kroner

Súrodenci Kronerovci:

*Mária Hojerová (1912 - 2006); Anton Kroner (1914 - 1939);
Anna Kalašová (1916 - 1992) Margita Jancová (1918 - 2004);
Zuzana Vaňousová (1922 -); Jozef Kroner (1924 - 1998)
Ľudovít Kroner (1925 - 2000); Ján Kroner (1927 - 1986);
František Kroner (1934 - 1977).*

Manželka Jozefa Kronera - Terezia Hurbanová - Kronerová bola slovenská herečka (narodila sa 22. 6. 1924, Gajary - zomrela 15. 6. 1999, Bratislava).

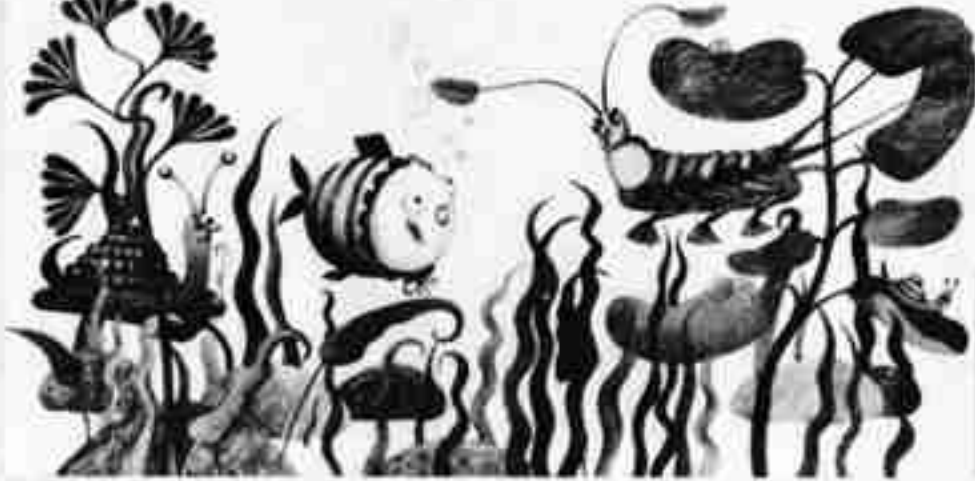
*Film, ocenený Oskarom a inými filmovými cenami, Obchod na korze dostal Jozefa Kronera do povedomia ako herca aj v zahraničí.
Originálny názov filmu: Obchod na korze / dráma
Krajina: Československo / Slovensko; Rok: 1965
Réžia: Elmar Klos, Ján Kadár; Scenár: Ladislav Grosman, Elmar Klos, Ján Kadár;
Kamera: Vladimír Novotný; Hudba: Zdenek Liska
Hrajú: Ida Kamińska (poľská herečka židovského pôvodu), Jozef Kroner, Hana Slivková, Martin Hollý, Adam Matejka, František Zvarík, Mikuláš Ladižinský, Martin Gregor, Alojz Kramár, ...*

Rodný dom Jozefa Kronera pri železničnej stanici v Staškove kedysi (fotografia z roku 1958, hore) a dnes (v súčasnosti je Múzeom Jozefa Kronera a Kronerovcov).

JOZEF KRONER

O rybke Beličke

Voda sa na jar oteplila a z malej priesvitnej guľôčky sa narodila rybka Belička. Potriasala krehkým telkom a začudovane gúfala svojimi veľkými očami. Slniečko svietilo na hladinu rieky a teplými lúčmi zohrievalo Beličku. Nesmelo začala pohybovať malými plutvami, chvostíkom niekoľkokrát močne trhla a očarená, vydala sa na prvú púť

Písanie je pre mňa príjemným osviežením, milou zábavou. Nehrám sa na spisovateľa, som herec, alebo presnejšie povedané robotník herectva. Keď som knihy písal, nemyslel som na žiaden literárny ani novinársky útvar. Písal som, čo som cítil, a bolo mi úplne jedno, kto a ako moje výplody nazve a aký žáner im prísúdi. Podľa mňa sú moje písanky iba čriepkami zo života, nič viac, nič menej.

Keďže sa cítim byť väčšmi rozprávačom ako pisateľom, väčšinu príbehov som si najprv narozprával na magnetofón a potom prepisoval. Svojho poslucháča som mal neustále pred očami, isto i vďaka tomu je jazyk čistejší, bez literárneho balastu, a scény plastickejšie. To si však uvedomujem až teraz, po niekoľkých rokoch, keď sa do svojich kníh začítam.

Jozef Kroner

MF
Tatinek jako rodinná pohroma
Několemne divadelní začátky
Vstřípkové příběhy, vstřípkové udice
Veselé trápení populární umělosti

Narodil sa v Staškove 20. 3. 1924, kde chodil aj do ľudovej školy. Mešťianku navštevoval v Považskej Bystrici, Melčiciach a v Trenčíne. Tu v roku 1941 absolvoval učňovský a kresliarsky kurz.

S herectvom začínal ako ochotník už v školských rokoch. V rodine Kronerovcov bolo prirodzené, že sa viacerí jej členovia venovali ochotníckemu divadlu. Hercom bol aj Jozefov najmladší brat Ľudovít Kroner.

Bol členom Slovenského komorného divadla v Martine (1948 – 1956). Na martinských divadelných doskách ho preslávila postava **Kuba** v rovnomennej hre Jozefa Hollého (1949 a 1952) a predurčila jeho komediálnu orientáciu. Bol členom činohry Slovenského národného divadla v Bratislave (1956 – 1985).

Najväčšiu slávu dosiahol za filmovú postavu Tóna Brtka vo filme režisérov Jána Kadára a Elmara Klosa **Obchod na korze** (1965), za ktorú mu Americká akadémia filmových umení udelila za stvárnenie mužskej postavy slávneho Oscara. Osobitné uznanie dostal aj na Filmovom festivale v Benátkach (1966).

Titul národný umelec získal roku 1978. Režisér Fero Fenič o ňom nakrútil štylizovaný dokument **Trate života Jozefa Kronera**.

Do pamäti slovenského národa sa zapísal stvárnením filmovej postavy Sama Pichandu vo filme Juraja Jakubiska a Petra Jaroša **Tisícročná včela**. Účinkoval vo filme **Živý bič** (1966), v televíznych filmoch a seriáloch **Rysavá jalovica** (1970), **Slovácko sa nesúdi** (1978, 1984), **Sváko Ragan** (1975). Veľkú slávu mu vydobyla aj postava Pacha v Ľapákovom filme **Pacho, hybský zbojník**.

Jozef Kroner bol herecký samouk a ochotnícky nadšenec. Bol hercom širokých hereckých výrazových možností. Stvárňoval zložité dramatické charaktery, vnútorne bohaté, s rozličnými osudmi. Bol to však neskutočne nadaný komediant. Kvôli jeho výnimočnosti si ho ľudia v Ankete 2000 vybrali za slovenského herca 20. storočia.

Bol manželom herečky Terézie Hurbanovej – Kronerovej a otcom herečky Zuzany Kronerovej.

Zomrel 12. marca 1998 v Bratislave. Pochovaný je spolu s manželkou na bratislavskom cintoríne v Slávičom údolí.

Jozef Kroner písal a uverejňoval aj vlastné literárne črty a humoresky, ktoré vydal v zbierke **Herec na udici** (Tatran, Bratislava 1970) a **Herec nielen na udici** (Tatran, Bratislava 1974). Obe knihy si aj ilustroval.

Herec na udici je knižka poviedok, fejtónov, causerií a impresií, no je predovšetkým knihou úsmevov, dobromyseľnosti a bezprostrednej zábavy. Zavedie čitateľov raz do zákulisia divadla, raz do súkromia hercov, inokedy za autorovou vášňou – rybárčením, a v poslednej časti knihy sa stretávame zväčša s jeho príbuznými a príbehmi, ktoré sa odohrali v rodine Kronerovcov.

Druhá kniha **Herec nielen na udici** je rozšíreným vydaním predchádzajúcej (pribudlo ďalších sedem textov).

Jozef Kroner je autorom textovej časti publikácie **S kamerou a udicou** (Osveta, Martin 1979, fotografie Ján Dubeň).

Z vlastných hereckých a ľudských skúseností čerpal v poviedkovej knihe **Neobyčajný testament** (Tatran, Bratislava 1982. Autor k textom typu, aký poznáme z jeho prvých dvoch kníh, pridáva i spomienkové medailóny svojich priateľov.

Napísal rozprávkovú knižku **O rybke Beličke** (Mladé letá, Bratislava 1983).

V roku 1999 vychádza kniha Jozefa Leikerta a Márie Mackovej **Osud tak chcel: rozhovor s hercom Jozefom Kronerom** (Luna, Bratislava 1999) a o štyri roky neskôr pre veľký záujem o publikáciu druhé rozšírené vydanie.

aktor, pisarz

Urodził się w Staškovie 20.03.1924, gdzie uczęszczał do szkoły podstawowej. Do szkoły miejskiej uczęszczał w Považskej Bystricy, Melčiciach i w Trenčinie. Tutaj w 1941 roku ukończył kurs kształcenia i rysunku.

Przygodę z aktorstwem rozpoczął już w latach szkolnych jako amator. W rodzinie Kronerovcůw było naturalne, że większość jej członków udzielała się w teatrze amatorskim. Aktorem był również najmłodszy brat Jozefa Ludovít Kroner.

Był członkiem Słowackiego Teatru Kameralnego w Martinie (1948 – 1956). Na martińskich deskach teatralnych przyniosła mu sławę postać **Kuba** w sztuce Jozefa Hollého o takim samym tytule (1949 a 1952) i przesądziła o jego komediowej orientacji. Był członkiem zespołu dramatycznego Słowackiego Teatru Narodowego w Bratysławie (1956 – 1985).

Największą sławę przyniosła mu postać filmowa Tóna Brtka w filmie dwóch reżyserów Jána Kadára i Elmara Klosa **Obchod na korze**/Sklep przy głównej ulicy (1965), za którą Amerykańska Akademia Sztuki i Wiedzy Filmowej przyznała mu sławnego Oscara na stworzenie roli męskiej. Otrzymał również szczególne uznanie na festiwalu filmowym w Wenecji (1966).

Tytuł artysty narodowego otrzymał w 1978 roku. Reżyser Fero Fenič nakręcił o nim stylizowany dokument **Trate života Jozefa Kronera**/Koleje życia Józefa Kronera.

W pamięci narodu słowackiego zapisał się rolą filmową Sama Pichandu w filmie Juraja Jakubiska i Petra Jaroša **Tisícročná včela**/Tysiącletnia pszczoła. Zagrał w filmach **Živý bič**/Żywy bicz (1966), w filmach i serialach telewizyjnych **Rysavá jalovica**/Czerwona jałowka (1970), **Slovácko sa nesúdi**/Na Slovacu nie chodzi się po sądach (1978, 1984), **Sváko Ragan**/Wuj Ragan (1975). Wielką sławę przyniosła mu również postać Pacha w filmie **Ľapáka Pacho, hybský zbojník**/Pacho, zbójnik z Hybego.

Jozef Kroner był aktorem samoukiem i zapalonym amatorem. Był aktorem o szerokich aktorskich możliwościach wyrazu. Przedstawiał złożone charaktery dramatyczne, bogate wewnętrznie, o różnych losach. Był to przecież fantastycznie utalentowany komediant. Ze względu na jego wyjątkowość w Ankiecie 2000 ludzie wybrali go słowackim aktorem XX wieku.

Był mężem aktorki Terézy Hurbanovej – Kronerovej i ojcem aktorki Zuzany Kronerovej.

Zmarł 12 marca 1998 w Bratysławie. Jest pochowany razem z żoną na bratysławskim cmentarzu Sláviče údolie.

„Pisanie jest dla mnie przyjemnym orzeźwieniem, miłą zabawą. Nie pozuje na pisarza, jestem aktorem, albo ściślej mówiąc rzemieślnik aktorstwa. Kiedy pisałem książki, nie myślałem nad żadnym utworem literackim ani dziennikarskim. Pisałem to, co czułem, i było mi zupełnie obojętne, kto i jak moje twory literackie nazwie i do jakiego gatunku zaliczy. Według mnie moja pisanina to tylko odłamki z życia, nic więcej, nic mniej.“

napisał Jozef Kroner o swojej aktywności pisarskiej

Jozef Kroner pisał i publikował również swoje szkice literackie i humoreski, które wydał w zbiorze **Herec na udici**/Aktor na wędce (Tatran, Bratislava 1970) i **Herec nielen na udici**/Aktor nie tylko na wędce (Tatran, Bratislava 1974). Obie książki również ilustrował. Jest autorem części tekstowej publikacji **S kamerou a udicou**/Z kamerą i wędką (Osveta, Martin 1979, zdjęcia Ján Dubeň). Z własnego doświadczenia aktorskiego i ludzkiego czerpał w książce z opowiadaniem **Neobyčajný testament**/Niezwyczajny testament (Tatran, Bratislava 1982) i w wydanych po śmierci rozmowach **Osud tak chcel**/Los tak chciał (Luna, Bratislava 1999). Napisał księgę bajek **O rybke Beličke**/O rybce Beličce (Mladé letá, Bratislava 1983).

Herec na udici/Aktor na wędce to książka z opowiadaniem, felietonami, krótkimi esejami i impresjami, ale jest to przede wszystkim książka pełna uśmiechu, życzliwości i bezpośredniej zabawy. Zaprowadzi czytelników raz za kulisy teatru, raz do zacisza domowego aktorów, a kiedy indziej za pasją namiętnością autora – chodzeniem na ryby, i w ostatniej części książki w większości spotykamy się z jego krewnymi i zdarzeniami, które się rozegrały w rodzinie Kronerovcůw.

Druga książka **Herec nielen na udici**/Aktor nie tylko na wędce jest rozszerzonym wydaniem poprzedniej (przybyło siedem kolejnych tekstów).

Do poprzednich książek nawiązuje książka **S kamerou a s udicou**/Z kamerą i wędką, i zbiorek **Neobyčajný testament**/Niezwyczajny testament, w której autor do tekstów typu, jaki znamy z jego dwóch pierwszych książek, dodaje medaliony wspomnień o swoich przyjaciółkach.

W 1999 roku wychodzi książka Jozefa Leikerta i Márii Mackovej **Osud tak chcel: rozhovor s hercom Jozefom Kronerom**/Los tak chciał: Rozmowa z aktorem Józefem Kronerem a po czterech latach z powodu dużego drugie wydanie rozszerzone.